

Αστικές προσεγγίσεις για την Οκτωβριανή Επανάσταση εκατό χρόνια μετά

γράφει ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ*

Η ελληνική αστική σκέψη στην ερμηνεία και αξιολόγηση της Οκτωβριανής Επανάστασης ακολουθεί, σε γενικές γραμμές, τις συντεταγμένες της παγκόσμιας αστικής σκέψης. Ακολουθεί τις πιο ακραίες τάσεις της αστικής ανάλυσης με πλεονάζουσα ρηχότητα, σχηματοποίηση και ακραίο αντικομμουνισμό. Στο πλαίσιο αυτό κινείται και η συσχέτιση του Οκτώβρη με το κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα με κλειδί ερμηνείας την άκριτη αντιγραφή και μεταφορά του μαρξισμού στη χώρα μας με ακραία έκφραση, ακόμη και με συνωμοσιολογικές αντιλήψεις για απεμπόληση του πατριωτισμού και χειραγώγηση των Ελλήνων κομμουνιστών από την ΕΣΣΔ.

Στα αστικά κείμενα (βιβλία και άρθρα) που γράφτηκαν με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό ετών απ' την επικράτηση της επανάστασης των μπολσεβίκων στη Ρωσική Αυτοκρατορία, σε μια πιο σοβαρή ερμηνεία της ήττας των επαγγελίων της Οκτωβριανής Επανάστασης, ένα αστικό διανοητικό ρεύμα (χαρακτηριστικά Λεωνίδα Χατζηπροδρομίδης, *Το νεκροταφείο των ιδεών 1917-2017*, εκδ. Επίκεντρο), αφού απορρίπτει ορισμένες βασικές ερμηνείες αυτής της ήττας (λανθασμένη εφαρμογή του μαρξισμού στη Ρωσία, αδυναμία εφαρμογής του σε μια καθυστερημένη χώρα) υιοθετεί μια ριζική τρίτη θεωρία. Θεωρεί ότι θεμελιώδης αιτία αποτυχίας του κομμουνισμού δεν ήταν ο τρόπος και οι συνθήκες εφαρμογής του, αλλά

η ίδια η κοσμοθεωρία του μαρξισμού «που στον πυρήνα της εμπεριέχει το γονίδιο του ολοκληρωτισμού. Κατά συνέπεια, ό,τι έγινε ήταν αναπόφευκτο και μοιραίο». Κατά την άποψη αυτή, στον πυρήνα της μαρξικής θεωρίας η επικράτηση του κομμουνισμού αποκτά χαρακτηριστικά ιστορικής νομοτέλειας. Η θεωρία του Μαρξ αποθεώνει τον οικονομικό παράγοντα, αφού θεωρεί ότι ο τρόπος παραγωγής καθορίζει την κοινωνική, πολιτική και πνευματική πορεία της κοινωνίας. Δεν καθορίζει η συνείδηση των ανθρώπων το κοινωνικό είναι αντίθετα, το κοινωνικό είναι καθορίζει τη συνείδηση. Οι άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως «απλά υποστυλώματα των οικονομικών δομών» που ντετερμινιστικά καθορίζουν την εξέλιξη. Επομένως, και η βεβαιότητα της μαρξικής θεωρίας για τον κομμουνισμό ως νομοτελειακή προοδευτική εξέλιξη οδηγεί στο βολονταρισμό, στο μεσσιανισμό, στον αυταρχισμό και στον ολοκληρωτισμό της εξουσίας, που στο όνομα της κοσμοϊστορικής αναγκαίας ιστορικής εξέλιξης μπορεί να δικαιολογεί τερατώδη εγκλήματα εις βάρος όσων δεν κατανοούν τους «νόμους της ιστορίας». Στις αστικές αντιλήψεις η μαρξική υλιστική αντίληψη της νομοτελειακής εξέλιξης αποτελεί τον γενετικό κρίκο του ολοκληρωτισμού που περνά στον Λένιν, τον Στάλιν και, γενικά, στον «υπαρκτό σοσιαλισμό». Σε αντιδιαστολή με τον Μαρξ, που δεν είδε τη θεωρία του να εφαρμόζεται, ο Λένιν θεωρείται απ' τις αστικές αντιλήψεις ο «θεμελιωτής του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού με την τρομακτική

προσπάθεια και τη σιδερένια θέλησή του να επιβάλει, εναντίον όλων των συνθηκών, στη Ρωσία των αρχών του 20ού αιώνα, μια νέα μορφή χειραγώγησης και βίας, η οποία όμως υποσχόταν να οδηγήσει απ' την κόλαση στον παράδεισο». Σύμφωνα με τις αστικές αντιλήψεις, ο Λένιν ανέπτυξε την αντίληψη ότι το κόμμα νέου τύπου εκπροσωπεί το προλεταριάτο και τον νομοτελειικό του ρόλο στην ιστορία ως νεκροθάφτη του καπιταλισμού. Ο Λένιν θέτει στη βάση του ιστορικού ντετερμινισμού ένα απόλυτο δίλημμα: 'Η θα επικρατήσει η προλεταριακή ιδεολογία για να απελευθερωθεί η ανθρωπότητα απ' την εκμετάλλευση ή θα νικά η αστική ιδεολογία και πολιτική, παρεμποδίζοντας την απελευθέρωση του προλεταριάτου. Η απόρριψη και συντριβή της αστικής ιδεολογίας και πολιτικής για να πραγματοποιηθεί ο ιστορικός ρόλος του προλεταριάτου οδήγησε, με τη νίκη της επανάστασης στη Ρωσία, στην κατάργηση όλων των κατακτήσεων των αστικών επαναστάσεων, όπως: η τυπική ισότητα του πολίτη απέναντι στο νόμο, η διάκριση των εξουσιών, η ελευθερία του λόγου, των συγκεντρώσεων, του τύπου, των συνδικάτων, των κομμάτων. Επιβλήθηκε η απόλυτη κυριαρχία της δικτατορίας του προλεταριάτου, που στην πραγματικότητα ήταν η εξουσία του κομματικού μηχανισμού. Με την άνοδο του Στάλιν στην εξουσία (1924) η ιδεολογία ως αντεστραμμένη πραγματικότητα αναπτύσσεται στο έπακρο ως ακραία απολογητική και πολιτική «θεολογία». Η επίκληση μιας εξιδανικευμένης κομμουνιστικής κοινωνίας χρησιμοποιείται ως προκάλυμμα ενός ακραίου αυταρχισμού. Η διαφορά ανάμεσα στον λενινισμό και τον σταλινισμό, κατά την παρατήρηση του Κολακόφσκι, δεν έγκειται «στο ότι την εποχή του Λένιν άνηζε η ελευθερία στο κόμμα και στην κοινωνία, ενώ στην εποχή του Στάλιν αυτή είχε καταπιναγεί, αλλά στο ότι την εποχή του Στάλιν όλη η πνευματική ζωή των λαών της Σοβιετικής Ένωσης είχε βυθιστεί στην πλημμύρα του καθολικού ψέματος. Στο στόμα του Λένιν η τρομοκρατία αποκαλούνταν ακόμη τρομοκρατία, η γραφειοκρατία γραφειοκρατία, οι αντιμπολσεβίκικες εξεγέρσεις των αγροτών το ίδιο. Από την εποχή της σταλινικής δικτατορίας του κόμματος, το σοβιετικό κράτος ήταν άψογο, ενώ η αγάπη του λαού απέναντι

στην εξουσία ήταν απεριόριστη». Όντως, η άνδρωση του γραφειοκρατικού εκμεταλλευτικού καθεστώτος οδήγησε και στην ακραία ιδεολογική αντιστροφή της πραγματικότητας, στην ιδεολογία ως απολογητική της εξουσίας, των συμφερόντων της κυρίαρχης γραφειοκρατίας και της ηγεσίας της.

Ιδιαίτερα προβεβλημένη σε αστικές και ρεφορμιστικές αντιλήψεις που αλληλοτροφοδοτούνται είναι η θέση ότι στη Ρωσία δεν υπήρξε επανάσταση, αλλά πραξικόπημα από μια καλοοργανωμένη μειοψηφία από μερικές χιλιάδες στρατιώτες και εργάτες, που δεν συνάντησε σοβαρή αντίσταση. Οι μπολσεβίκοι με μοναδικούς συμμάχους «τους ολιγάριθμους σοσιαλεπαναστάτες της Αριστεράς» εξασφάλισαν απ' το Συνέδριο των Σοβιέτ τη μεταβίβαση όλης της εξουσίας στα σοβιέτ. «Οι μετριοπαθείς σοσιαλιστές μπροστά στα τετελεσμένα γεγονότα, αφού πρώτα κατήγγειλαν την ένοπλη συνωμοσία που οργανώθηκε πίσω απ' την πλάτη των σοβιέτ, εγκατέλειψαν το Δεύτερο Συνέδριο» (Γεωργίου Κουρκούτα, *Οκτώβριος 1917, 100 χρόνια μετά*, εκδ. Πελασγός).

Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδουν οι αστικές και ρεφορμιστικές αντιλήψεις στη διάλυση της Συντακτικής Συνέλευσης απ' την κυβέρνηση των μπολσεβίκων. Αγνοώντας ότι οι εκλογικοί κατάλογοι είχαν συνταχθεί προ της εξέγερσης του Οκτώβρη και εξέφραζαν συσχετισμούς άλλων συνθηκών, θεωρούν επιβεβαίωση του πραξικοπηματικού χαρακτήρα κατάληψη της εξουσίας απ' τους μπολσεβίκους το ότι αυτοί, παρά την κατάληψη της εξουσίας, μειοψήφησαν στις εκλογές. «Παρά την πρόσφατη νίκη τους ήταν μειοψηφία στον ρωσικό λαό, αποδεικνύοντας ότι μια καλά οργανωμένη μειοψηφία μπορεί να πάρει την εξουσία με σωστή οργάνωση και την ανάλογη τεχνική» (ό.π.). Διατυπώνονται και ακραία αντιδραστικές αντικομμουνιστικές αντιλήψεις που κινούνται στα όρια της συνωμοσιολογίας. Σύμφωνα με τον Αλεξάντρ Σολζενίτιν, απ' τα αρχεία που ανοίχτηκαν μετά την «πτώση του κομμουνισμού», το 1990, αποκαλύπτεται ότι στην Ελβετία, που ζουσε και δρούσε ο Βλαδίμηρος Λένιν, συμφώνησε με τους Γερμανούς να μεταφερθεί στη Ρωσία με τρένο, «για να υλοποιήσει τις υποσχέσεις του προς αυτούς» (Αλεξάντρ Σολζενίτιν, *Ο Λένιν στη*

Zurich, εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική). Στον αστερισμό αυτών των αντιλήψεων εντάσσεται και η αντισημιτική θέση ότι το «πραξικόπημα των μπολσεβίκων οφείλεται σε μια μειοψηφία, από μη Ρώσους, κυρίως Εβραίους, που διαχειρίστηκαν μια χώρα και βασάνισαν έναν ολόκληρο λαό» (ό.π.).

Οι αστικές και ρεφορμιστικές προσεγγίσεις δίνουν ιδιαίτερο βάρος στην ετεροβαρή σχέση ΕΣΣΔ και ΚΚΕ. Ιδιαίτερα επιμένουν στην «αντεθνική στάση» των κομμουνιστών στο μακεδονικό ζήτημα. Εκατοντάδες κομμουνιστές, πιστοί στις διεθνιστικές πεποιθήσεις, οδηγήθηκαν στο εκτελεστικό απόσπασμα. Την αντιφατική στάση των Σοβιετικών στα Δεκεμβριανά και τον Εμφύλιο Πόλεμο αξιολογούν ως θυσία του ελληνικού κινήματος στο βωμό των γεωστρατηγικών συμφερόντων της ΕΣΣΔ' δηλαδή, ότι το ΚΚΕ θυσίασε το πιο μαζικό κίνημα αντίστασης στην Κατοχή σε μια άνευ προηγουμένου τραγωδία, με έναν εμφύλιο που ήταν προσηφωρά στη σταλινική πολιτική ελέγχου των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Αρνητική έμφαση δίνεται στο ρόλο του Ν. Ζαχαριάδη. Στην ανάδειξή του στη θέση του γενικού γραμματέα του ΚΚΕ ως δοτού της Διεθνούς και του Στάλιν. Παρουσιάζεται συχνά ως ο Έλληνας Στάλιν, που, όπως και το πρότυπό του, ανακήρυξε μεγάλο αριθμό ηγετικών στελεχών και συνεργατών του χαφιέδες και πράκτορες του ταξικού εχθρού» (Πέτρος Ανταίος, *Νίκος Ζαχαριάδης, θύτης και θύμα*, εκδ. Φυτράκης, 1991). Πυρά κριτικής εστιάζονται ιδιαίτερα στον Ν. Ζαχαριάδη για την ευθύνη του στην επιλογή του εμφυλίου πολέμου, ενώ δεν υπήρχαν προϋποθέσεις για την επιτυχή έκβασή του και επειδή ο εμφύλιος ολοκλήρωσε τις καταστροφές, που είχε επιφέρει η γερμανική κατοχή.

Στις πιο αντιδραστικές και αντιεπιστημονικές αστικές αντιλήψεις υποστηρίζεται ότι στην Ελλάδα παραδόξως, παρά την παγκόσμια κατάρρευση των μαρξιστικο-λενινιστικών δοξασιών, ασκεί εξουσία η «πρώτη φορά Αριστερά» που, κατά τον Χατζηπροδρομίδη, «είναι μια μορφή λενινιστοσταλινικής Αριστεράς, η οποία παρ' ότι δρα εκτός τόπου και χρόνου, έχει για στόχο τον έλεγχο όλων των κέντρων εξουσίας. Αλλά οι προϋποθέσεις γι' αυτό δεν υπάρχουν. Χωρίς στήριγμα στον παγκόσμιο χώρο, για μια χώρα ενταγ-

μένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και με χρέη εκατοντάδων δισεκατομμυρίων, η απειλή της ότι θα ανατρέψει το παγκόσμιο σύστημα προκαλεί γέλιο» (Χατζηπροδρομίδης, ό.π.). Ο ίδιος συγγραφέας αποδίδει στον ΣΥΡΙΖΑ θεωρητικές επαναστατικές αποσκευές που, προφανώς, ο ΣΥΡΙΖΑ δεν διαθέτει. «Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι κάτι καινούριο στο χώρο της Αριστεράς. Είναι κάτι απ' τα κατάλοιπα του λενινιστοσταλινισμού, του μαοϊσμού και του Τσάβες!» (ό.π.).

Στον ελληνικό αστικό τύπο τα δημοσιεύματα για την επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης χαρακτηρίστηκαν απ' τα τετριμμένα αστικά στερεότυπα, κυρίαρχα απ' τη θεωρία του «πραξικόπηματος». Χαρακτηριστικά, στην *Καθημερινή* (15/10/17) η «Οκτωβριανή Επανάσταση» (τα εισαγωγικά του αρθρογράφου) χαρακτηρίζεται το μεγαλύτερο fake news του 20ού αιώνα. Ο αρθρογράφος ισχυρίζεται ότι τον Οκτώβρη του 1917 δεν έγινε καμία επανάσταση. Απλώς, η Κόκκινη Φρουρά της Πετρούπολης κατέλαβε κείνη σημαία στη Πετρούπολη και τελευταία τα Χειμερινά Ανάκτορα. Η μόνη πραγματική λαϊκή επανάσταση πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 1917. Απεναντίας, μια μικρή μειοψηφία διά των όπλων κατέλαβε την εξουσία που έδρευε στην Πετρούπολη. Η κατάληψη της εξουσίας μεταφράστηκε αρχικά «οκτωβριανό πραξικόπημα» («πέρεβροστ» στα ρωσικά) και μόνον, αφού «κατίσχυσε πλήρως», μεταφράστηκε σε «Οκτωβριανή Επανάσταση». Ως απόδειξη του πραξικοπηματικού χαρακτήρα του Οκτώβρη, ο αρθρογράφος επικαλείται το γνωστό επιχείρημα του μειοψηφικού για τους μπολσεβίκους αποτελέσματος στις εκλογές για τη Συντακτική Συνέλευση. Στην κατακλείδα, ο αρθρογράφος αποφαινεται ότι η κατάργηση της Δημοκρατίας σχεδόν αναπόφευκτα οδηγεί «τις επαναστάσεις σε πραξικόπηματα και δικτατορίες, κάποιες εκ των οποίων μπορεί να διαρκέσουν και 70 χρόνια». Αιτία θεωρεί το γεγονός ότι «σε επαναστατικές περιόδους γίνονται πολλά πράγματα και γρήγορα. Δεν υπάρχει η πολυτέλεια της αργοκίνητης δημοκρατίας, για να μελετηθούν, να συζητηθούν, να ψηφιστούν τα επόμενα βήματα. Αντιθέτως στροβιλίζονται... δημαγωγίες και πολλά όπλα...».